

PTA-GIDS

HAVO
inclusief HVX

Geldig voor:
4 havo in 2026-2027
5 havo in 2027-2028

Inleiding

In deze gids vind je het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) voor de 4-havolichting en 4hvχ-havolichting van augustus 2026 van het Herbert Visser College (HVC).

Het schoolexamen bevat zowel de onderdelen die in 4-havo als in 5-havo worden afgenomen.

Op het Herbert Visser College wordt jaarlijks het (school)examenreglement en de PTA-gids voor het hele cohort samengesteld.

Dit wordt voor 1 oktober verstrekt of toegezonden aan:

- de kandidaten en hun wettelijk vertegenwoordigers;
- de inspectie

Het kan voorkomen dat het programma of het reglement voor het cohort wijzigt. Wijzigingen worden digitaal gepubliceerd.

Voor de leesbaarheid van het document is ervoor gekozen de mannelijke variant te gebruiken. Overal waar de mannelijke variant staat, kan ook het vrouwelijke equivalent gelezen worden.

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Alle handelingsdelen dienen "Naar Behoren" te worden afgesloten.
Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's en HD's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Het Schoolexamen (SE) bestaat uit:

7 schriftelijke toetsen
1 praktische opdracht
1 handelingsdeel

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Wereldbeeld: Geografische Patronen -kennis over de wereld (verschillende manieren van indeling) en hoe die indelingen voortdurend veranderen. -kennis over het herkennen van patronen in welvaart, cultuur en politiek op mondiale schaal.	Schriftelijke toets	7,5	nee	1	50	SE + CE	A1, B1, B2
SE-2	Weer en Klimaat -Kennis over hoe de grote atmosferische systemen werken. -Leren begrijpen waarom het weer op de ene plek zo sterk verschilt van de andere. -Het begrijpen van processen die de temperatuur en neerslag op aarde bepalen.	Schriftelijke toets	7,5	nee	2	50	SE + CE	A1, C1, C2, C3
SE-3	Stedelijke ontwikkeling -Kennis over hoe steden eruitzien. -Kennis over de sociale en economische processen die de stad vormen.	Schriftelijke toets	7,5	nee	3	50	SE + CE	A1, E1, E2
SE-4	Wateroverlast -Kennis over de oorzaken van wateroverlast -Kennis over de maatregelen tegen wateroverlast -het begrijpen van de risico's op een overstroming in verschillende gebieden in Nederland.	Schriftelijke toets	7,5	nee	4	50	SE + CE	A1, E1, E2
SE-5	Een geografisch onderzoek waarbij een buurtprofiel gemaakt wordt van de eigen leefomgeving. Het gebruik van ICT is verplicht.	Praktische opdracht	10	nee	4	n.v.t.	SE	A1, A2, E1, E2
SE-6	Globalisering + herhalingsstof Wereld -kennis over hoe landen, economieën en culturen wereldwijd steeds meer met elkaar verweven raken. -Kennis over oorzaken (technologie, transport), gevolgen (handel, cultuurverlies, milieueffecten) en de "global shift" van productie.	Schriftelijke toets	20	ja	5	100	SE + CE	A1, B1, B2, B3
SE-7	Endogene en exogene processen + herhalingsstof Aarde -Kennis over hoe de aarde wordt opgebouwd en afgebroken. -Kennis over de wisselwerking tussen krachten van binnenuit (endogeen) en krachten van buitenaf (exogeen) die samen het landschap vormen.	Schriftelijke toets	20	ja	6	100	SE + CE	A1, C1, C2, C3
SE-8	Brazilië + herhalingsstof Stedelijke ontwikkeling en wateroverlast -Kennis over de fysieke en de sociale geografie van Brazilië. - Kennis over economische opkomst, sociale ongelijkheid, milieu en Amazone, ruimtelijke inrichting en buitenlandse relaties van Brazilië.	Schriftelijke toets	20	ja	7	100	SE + CE	A1, D1, D2
			100					

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Het Schoolexamen (SE) bestaat uit:

4 schriftelijke toetsen

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of EXTRA	Eindtermen
SE-1	Van persoon naar rechtspersoon	Schriftelijke toets	15	nee	4	100	SE + CE	A,B
SE-2	Interne organisatie en personeelsbeleid, investeren en financieren	Schriftelijke toets	25	ja	5	100	SE + CE	C,D
SE-3	Marketing in financieel beheer	Schriftelijke toets	30	ja	6	100	SE + CE	E,F
SE-4	Verslaggeving	Schriftelijke toets	30	ja	7	100	SE + CE	F,G
			100					

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Het Schoolexamen bestaat uit:

- 7 Schriftelijke toetsen
- 1 Praktische Opdracht

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Inleiding in de biologie Voortplanting	Schriftelijke toets	5	nee	1	50	SE + CE	M1, M2, O1, M3, O6, O8, M5, M6, O9, M8
SE-2	Genetica Evolutie	Schriftelijke toets	5	nee	2	50	SE + CE	M2, O1, M7, M8, P4, P5
SE-3	Regeling Waarneming (bs 1,2)	Schriftelijke toets	5	nee	3	50	SE + CE	O2, O4, O5
SE-4	Waarneming en Gedrag Ecologie en milieu	Schriftelijke toets	5	nee	4	50	SE + CE	P1, P2, O7, P3
SE-5	Stofwisseling in de cel DNA	Schriftelijke toets	20	ja	5	100	SE + CE	M1, M2, O3, M3, M4, M5, M8
SE-6	Vertering Transport	Schriftelijke toets	25	ja	6	100	SE + CE	M2, O1, P1, O6, P2, P3, P5
SE-7	Gaswisseling en uitscheiding Afweer	Schriftelijke toets	25	ja	7	100	SE + CE	O1, O2, O3
SE-8	Practicumdossier Eind periode 7 moet het dossier compleet zijn.	Praktische opdracht	10	nee	7	n.v.t.	SE	A1 tm A11, A14 tm A16
			100					

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Alle handelingsdelen dienen "Naar Behoren" te worden afgesloten.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's en HD's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

1. Het programma bestaat uit alléén een Schoolexamen (SE)

Er is voor BSM geen centraal schriftelijk eindexamen. (CE)

2. Deelname aan de les

BSM is een ervaringsvak. Daarmee wordt bedoeld dat de leerling voldoende aanwezig moet zijn en deel moet nemen aan de lessen. Ook in geval van blessure of herstel van ziekte is de leerling aanwezig. Er mag maximaal 1 les per periode gemist worden.

De leerling BSM heeft altijd zijn sportkleding mee voor de juiste (weers-)omstandigheden.

Bij te veel afwezigheid kan de leerling het onderdeel niet afsluiten en gaat door naar de inhaalronde. Bij blessures/ziekte wordt er een passende afspraak gemaakt.

3. Beoordeling praktijk

Tijdens de praktijk lessen worden readers uitgedeeld.

Hierin bevindt zich een logboek, dat voorafgaande aan het afsluiten van een onderdeel, moet worden ingeleverd.

Wanneer dit niet naar behoren wordt ingeleverd zal de leerling automatisch doorgaan naar de inhaalronde. Dit geldt ook voor blessures.

Inhaal momenten:

- 1 In de week voor de kerstvakantie
- 2 In de week voor de 3e SE week.

4. Doubleren

In geval van doubleren kunnen (na toestemming van de teamleider) je cijfers blijven staan.

Het vak hoeft niet opnieuw gevolgd te worden. Kies je ervoor om het vak te herkansen dan doe je alle onderdelen van het jaar weer mee met de klas.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Organisatieleer	Schriftelijke toets	7	nee	1 -2	50	SE	C2, C3, C4 en D3
SE-2	Sportgeschiedenis en toekomst (toets)	Schriftelijke toets	4	nee	3-4	100	SE	E1, E2, E3 en E4
SE-3	Sportgeschiedenis en toekomst (presentatie)	Praktische opdracht	6	nee	3-4	n.v.t	SE	E1, E2, E3 en E4
SE-4 (HD)	HD1 ; Organiseren van een sportevenement, dan wel het voorbereiden en lesgeven aan een andere klas. Dient afgesloten te worden met een Naar Behoren . (NB)	Handelings deel	nb/nnb	nee	1-4	n.v.t	SE	C2, C3 en D3
SE-5	Spelregel tennis en tactiek	Schriftelijke toets	7	nee	5	50	SE	B1 en C2
SE-6	EHBSO	Schriftelijke toets	7	nee	6-7	100	SE	D1, D2 en D3
SE-7 (HD)	HD2 ; Sport en maatschappij. Hieronder vallen o.a.: Geven van trainingen op eigen club, helpen bij sportdagen intern en extern, geven lessen aan andere klassen, begeleiden werkweek. Het dient in 5-havo in de 2e periode afgesloten worden met een naar behoren (NB)	Handelings deel	nb/nnb	nee	1-6	20 uur	SE	E en C
SE-8	Atletiek 1 spring en loop onderdelen	Praktische opdracht	8	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B4, C1, C2 en C3
SE-9	Basketbal	Praktische opdracht	6	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B5, C1, C2 en C3
SE-10	Klimmen	Praktische opdracht	6	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B2, C1, C2 en C3
SE-11	Judo	Praktische opdracht	8	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B5, C1, C2 en C3
SE-12	Honkbal	Praktische opdracht	6	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B1, C1 C2 en C3
SE-13	Terugslag spel	Praktische opdracht	6	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B1, C1 C2 en C3
SE-14	Turnen/ Freerunnen	Praktische opdracht	6	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B2, C1 C2 en C3
SE-15	Dansshow	Praktische opdracht	15	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B3, C1, C2, C3 en C4
SE-16	Atletiek 2 werp onderdelen en een bewegingsanalyse	Praktische opdracht	8	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B4, C1, C2, en C3
			100					

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

CKV bestaat uit de volgende domeinen:

1. Verkennen: de eigen kunstervaring staat centraal, wordt bevraagd, verkend en vergeleken met medeleerlingen en gedocumenteerd.
2. Verbreden: tenminste vier verschillende kunstdisciplines worden in professionele contexten met het bijbehorende begrippenapparaat onderzocht.
3. Verdiepen: de leerling onderzoekt zelfstandig of samen (een aspect van) een artistiek creatief proces. Dit omvat de productie, bemiddeling, receptie en/of verwerken van kunstuitingen. De leerling zet hierbij creërende en analytische vaardigheden in. Hij onderneemt voor dit onderzoek of proces geschikte werkwijzen, in de vorm van praktische activiteiten en beschouwend onderzoek. Hij kan hierbij gebruik maken van onder domein B opgedane kunsttheoretische of cultuurhistorische kennis en kan deze kennis kritisch analyseren en contextualiseren.
4. Verbinden: de leerling kan verbanden leggen tussen de in de domeinen A, B, C opgedane ervaringen en inzichten met betrekking tot kunstzinnige processen. Hij kan deze reflectie toelichten in een daartoe geëigende vorm.

CKV wordt afgesloten in 2 theorie toetsen en 2 cijfers voor het praktische deel.

- 1 schriftelijke toets in 4-havo en 1 cijfer voor het afronden van het praktische deel.
- 1 schriftelijke toets in 5-havo en 1 cijfer voor het afronden van het praktische deel.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	In deze toets staan de kenmerken van de kunstdisciplines: Dans, Muziek, Film en Design centraal, waarbij de kunsthistorische en kunsttheoretische kennis en een bijbehorend begrippenapparaat wordt opgebouwd.	Schriftelijke toets	25	Nee	3	50	SE	A, B
SE-2	De kandidaat onderzoekt artistiek creatieve processen in de kunstdisciplines: Dans, Muziek, Film en Design. Hij combineert hiervoor praktische activiteiten en beschouwend onderzoek. Hij kan deze reflectie toelichten in een daartoe geëigende vorm.	Praktische opdracht	25	Nee	4	n.v.t.	SE	A, B, C, D
SE-3	In deze toets staan de kenmerken van Architectuur, Beeldende kunst, Fotografie en Theater centraal, waarbij de kunsthistorische en kunsttheoretische kennis en een bijbehorend begrippenapparaat wordt opgebouwd.	Schriftelijke toets	25	Nee	6	50	SE	A, B
SE-4	De kandidaat onderzoekt artistiek creatieve processen in de Architectuur, Beeldende kunst, Fotografie, Theater en een dimensie. Hij combineert hiervoor praktische activiteiten en beschouwend onderzoek. Hij kan deze reflectie toelichten in een daartoe geëigende vorm.	Praktische opdracht	25	Nee	7	n.v.t.	SE	A, B, C, D

Vak:

Culturele kunstzinnige vorming

CKV

Dit PTA geldt alleen voor leerlingen van HVX, traditioneel HVC heeft een eigen versie.

schooljaren

4-x havo 2026-2027

5-x havo 2027-2028

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Je maakt kennis met- en verkent het vak CKV. - Je verkent een kunstdiscipline - Je maakt een cultureel zelfportret. Dit presenteert je in de toetsweek. De stof en richtlijnen zijn te vinden in de Quest.	Praktische opdracht	30	nee	1	N.v.t.	SE	A
SE-2	Je maakt kennis met- en presenteert een praktische opdracht op basis van: - Twee kunstdisciplines - Een dimensie Je presenteert bovenstaande als PO in de toetsweek. De stof en richtlijnen zijn te vinden in de Quest.	Praktische opdracht	30	nee	2	N.v.t.	SE	B, C
SE-3	Je maakt kennis met- en presenteert een praktische opdracht op basis van: - Twee nieuwe kunstdisciplines - Een dimensie Je presenteert bovenstaande als PO in de toetsweek. De stof en richtlijnen zijn te vinden in de Quest.	Praktische opdracht	30	nee	3	N.v.t.	SE	B, C
SE-4	Je onderneemt een culturele activiteit naar keuze. Je geeft een creatieve eindpresentatie over je gehele kunstdossier. De stof en richtlijnen zijn te vinden in de Quest.	Praktische opdracht	10	nee	4	15	SE	D

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Het Schoolexamen bestaat uit:

Extensief lezen: 3 schriftelijke toetsen (SE-1, SE-2 en SE-4)

Grammatica: 1 schriftelijke toets (SE-3)

Schrijfvaardigheid: 1 schriftelijke toets (SE-5)

Kijk- / luistervaardigheid: 1 kijk- en luistertoets (SE-6)

Spreek- en Gespreksvaardigheid: 1 mondelinge toets (SE-7)

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Extensief lezen: ERK niveau A1 (in eigen beheer afspreken met leerlingen) wordt in de vakles afgenomen	Schriftelijke toets	5	nee	2	50	SE + CE	E1
SE-2	Extensief lezen: ERK niveau A2 (in eigen beheer afspreken met leerlingen) wordt in de vakles afgenomen	Schriftelijke toets	5	nee	4	50	SE + CE	E1
SE-3	Grammatica alle behandelde grammatica	Schriftelijke toets	10	nee	4	50	SE	D1
SE-4	Extensief lezen: ERK niveau B1 (in eigen beheer afspreken met leerlingen) wordt in de vakles afgenomen	Schriftelijke toets	5	nee	5	50	SE + CE	E1
SE-5	Schrijfvaardigheid het schrijven van een persoonlijke of zakelijke brief	Schriftelijke toets	25	ja	5	100	SE	D1
SE-6	Kijk- en luistertoets wordt afgenomen rond de landelijke adviesdatum	Kijk- en luister toets	25	ja	6-7	60	SE	B
SE-7	Spreek- en gespreksvaardigheid	Mondelinge toets	25	ja	7	25 in duo's	SE	C1, C2
			100					

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Schaarste en ruil	Schriftelijke toets	5	nee	1	100	SE	A, B C
SE-2	Ruilen over de tijd, samenwerken en onderhandelen, risico en informatie	Schriftelijke toets	10	nee	3	100	SE + CE	A,E,F en G
SE-3	Experiment arbeidsmarkt. De leerlingen nemen deel aan een experiment wat betrekking heeft op de CAO-onderhandeling. Aan de hand van dit experiment schrijven ze een betoog over een maatschappelijk probleem op de Nederlandse arbeidsmarkt.	Schriftelijke toets	5	nee	4	100		J
SE-4	Markt	Schriftelijke toets	25	ja	5	100	SE + CE	A en D
SE-5	Keuzeonderwerp. Leerlingen kiezen twee onderwerpen uit de volgende mogelijkheden: pensioenen, huis en hypotheek, sociale zekerheid, maatschappelijk verantwoord ondernemen. Ze werken een aangedragen stelling uit in een betoog waarin ze een economische concept in verschillende contexten moeten analyseren.	Schriftelijke toets	25	ja	6	100	SE + CE	A en K
SE-6	Welvaart en groei en goede tijden, slechte tijden	Schriftelijke toets	30	Ja	7	100	SE	A, H en I
			100					

Vak: Engels Cambridge
Dit vak wordt niet aangeboden voor HVX.

ENCC

schooljaren
4-havo 2026-2027
5-havo 2027-2028

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.
 Het schoolexamen is hieronder beschreven. De toetsen zijn zo samengesteld dat zij op adequate wijze de eindtermen afdekken.

Het SE-programma voor Engels Cambridge komt overeen met het programma voor regulier Engels.
 Engels Cambridge wordt in 4-havo afgerond met een certificaat en de leerlingen volgen in 5-havo het reguliere programma voor Engels met het daarbij behorende Centraal Examen.

Het Schoolexamen (SE) bestaat uit:
 2 schriftelijke toetsen
 1 kijk- en luistertoets
 2 mondelinge toetsen

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Spreekvaardigheid Presentatie aan de hand van een door leerling gekozen en door de docent goedgekeurd onderwerp, volgens protocol.	Mondelinge toets	10	nee	3-4	15	SE	C2
SE-2	Schrijfvaardigheid Het schrijven van een zakelijke brief	Schriftelijke toets	25	ja	5	100	SE	D1/2
SE-3	Literatuur Toets over 3 gelezen werken	Schriftelijke toets	15	nee	6	100	SE	E1
SE-4	Kijk- en luistertoets Wordt afgenomen rond de landelijke adviesdatum in 5-havo.	Kijk- en luister toets	25	ja	6-7	100	SE	B
SE-5	Gespreksvaardigheid In duo's voeren leerlingen een gesprek met twee docenten n.a.v. een opdracht en/of enkele geselecteerde onderwerpen, volgens protocol	Mondelinge toets	25	ja	7	15	SE	C1
			100					

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.
Het schoolexamen is hieronder beschreven. De toetsen zijn zo samengesteld dat zij op adequate wijze de eindtermen afdekken.

Het Schoolexamen (SE) bestaat uit:
2 schriftelijke toetsen
1 kijk- en luistertoets
2 mondelinge toetsen

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Spreekvaardigheid Presentatie aan de hand van een door leerling gekozen en door de docent goedgekeurd onderwerp, volgens protocol.	Mondelinge toets	10	nee	3-4	15	SE	C2
SE-2	Schrijfvaardigheid Het schrijven van een zakelijke brief	Schriftelijke toets	25	ja	5	100	SE	D1/2
SE-3	Literatuur Toets over 3 gelezen werken	Schriftelijke toets	15	nee	6	100	SE	E1
SE-4	Kijk- en luistertoets Wordt afgenomen rond de landelijke adviesdatum in 5-havo.	Kijk- en luister toets	25	ja	6-7	100	SE	B
SE-5	Gespreksvaardigheid In duo's voeren leerlingen een gesprek met twee docenten n.a.v. een opdracht en/of enkele geselecteerde onderwerpen, volgens protocol	Mondelinge toets	25	ja	7	15	SE	C1
			100					

Vak: Franse taal en literatuur
Dit vak wordt niet aangeboden voor HVX.

FATL

schooljaren
4-havo 2026-2027
5-havo 2027-2028

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Het Schoolexamen bestaat uit:

Spreek- en gespreksvaardigheid: 2 mondelinge toets (SE-1, SE-6)

Schrijfvaardigheid: 2 schriftelijke toetsen (SE-2, SE-3)

Literatuur en cultuur: 1 schriftelijke toets (SE-4)

Kijk- / luistervaardigheid: 1 kijk- en luistertoets (SE-5)

N.B. Bij doubleren vervallen de SE-cijfers van het betreffende leerjaar.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Spreekvaardigheid: presentatie	Mondelinge toets	10	nee	3	15	SE	A1, A3, B2, C1
SE-2	Schrijfvaardigheid: grammatica en verhaal	Schriftelijke toets	15	nee	4	100	SE	A3, B2, C1
SE-3	Schrijfvaardigheid: formeel Alle behandelde grammatica	Schriftelijke toets	25	nee	5	100	SE	A3, B1, C1
SE-4	Literatuur en cultuur	Schriftelijke toets	10	ja	6	100	SE	C1, C2
SE-5	Kijk- en luistertoets. Wordt afgenomen rond de landelijke adviesdatum	Kijk- en luister toets	15	ja	6-7	60	SE	A2
SE-6	Gespreksvaardigheid op basis van een vooraf ingeleverd en goedgekeurd dossier (ingangseis).	Mondelinge toets	25	ja	6-7	15	SE	A3, B1
			100					

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Het Schoolexamen bestaat uit:

- 5 schriftelijke toetsen
- 2 praktische opdrachten

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Oudheid en middeleeuwen Kenmerkende Aspecten Tijdvak 1 t/m 4 Tijdvak 1: van jagers en boeren (- 3000 voor Christus) / Prehistorie; Tijdvak 2: tijd van Grieken en Romeinen (3000 voor Christus-500 na Christus) / Oudheid; Tijdvak 3: tijd van monniken en ridders (500-1000) / vroege Middeleeuwen; Tijdvak 4: tijd van steden en staten (1000-1500) / hoge en late Middeleeuwen;	Praktische Opdracht	5	nee	1	n.v.t.	SE	A,B
SE-2	Kenmerkende Aspecten Tijdvak 5 t/m 7 Tijdvak 5: tijd van ontdekkers en hervormers (1500-1600) / Renaissancetijd / 16e eeuw; Tijdvak 6: tijd van regenten en vorsten (1600-1700) / Gouden Eeuw / 17e eeuw; Tijdvak 7: tijd van pruiken en revoluties (1700-1800) / eeuw van de Verlichting/ 18e eeuw;	Schriftelijke toets	5	nee	2	50	SE + CE	A,B,C
SE-3	Geschiedenis van de rechtsstaat en de parlementaire democratie vanaf 1795.	Praktische opdracht	10	nee	3-4	n.v.t.	SE	A,B,D,E
SE-4	Kenmerkende Aspecten Tijdvak 5 t/m 10 Tijdvak 8: tijd van burgers en stoommachines (1800-1900) / industrialisatietijd / 19e eeuw + thema kinderarbeid; Tijdvak 9: tijd van de wereldoorlogen (1900-1950) / eerste helft 20e eeuw; Tijdvak 10: tijd van televisie en computer (vanaf 1950) / tweede helft 20e eeuw + thema vrouwengeschiedenis	Schriftelijke toets	10	nee	4	100	SE + CE	A,B,C
SE-5	Kenmerkende Aspecten Tijdvak 5 t/m 10 Historische context Het Britse rijk 1585-1900	Schriftelijke toets	20	ja	5	100	SE + CE	A,B,C
SE-6	Kenmerkende Aspecten Tijdvak 5 t/m 10 Historische context Het Britse rijk 1585- 1900 Historische context Duitsland in Europa 1918-1991	Schriftelijke toets	25	ja	6	100	SE + CE	A,B,C
SE-7	Kenmerkende Aspecten Tijdvak 5 t/m 10 Historische context Het Britse rijk 1585- 1900 Historische context Duitsland in Europa 1918-1991 Historische context Nederland 1948-2008	Schriftelijke toets	25	ja	7	100	SE + CE	A,B,C
			100					

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Het Schoolexamen bestaat uit een praktijk en theorie deel.

Het praktijkdeel wordt getoetst met :

2 cijfers voor de praktische opdrachten in 4-havo

2 cijfers voor de praktische opdrachten in 5-havo

Het gewogen gemiddelde van deze 4 SE-cijfers telt voor 50% mee voor het eindcijfer.

De overige 50% wordt gevormd door het Centraal Eindexamen.

Het theoretische deel wordt alleen getoetst dmv het Centraal Examen.

De kandidaat doet in 5-havo examen in de volgende onderwerpen:

Voor het 5-havo examen in 2028:

Cultuur van de Romantiek en Realisme

Cultuur van het moderne in de eerste helft van de 20e eeuw

en Massacultuur vanaf 1950.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-PO1	De kandidaat maakt een werkstuk met als thema Cultuur van kerk Dat moeten ruimtelijke of twee dimensionale werkstukken zijn. De leerling geeft, aan de hand van gemaakte schetsen een mondelinge uitleg over de manier waarop de werkstukken tot stand gekomen zijn. De leerling is in staat de werkstukken te presenteren. De werkstukken worden beoordeeld op ideevorming en uitvoering.	Praktische opdrachten	25	Nee	2	n.v.t	SE	A, B, C
SE-PO2	De kandidaat maakt een werkstuk met als thema Cultuur van het moderne. Dat moeten ruimtelijke of twee dimensionale werkstukken zijn. De leerling geeft, aan de hand van gemaakte schetsen een mondelinge uitleg over de manier waarop de werkstukken tot stand gekomen zijn. De leerling is in staat de werkstukken te presenteren. De werkstukken worden beoordeeld op ideevorming en uitvoering.	Praktische opdrachten	25	Nee	4	n.v.t	SE	A, B, C
SE-PO3	De kandidaat maakt een werkstuk met als thema Massacultuur vanaf 1950. Dat moeten ruimtelijke of twee dimensionale werkstukken zijn. De leerling geeft, aan de hand van gemaakte schetsen een mondelinge uitleg over de manier waarop de werkstukken tot stand gekomen zijn. De leerling is in staat de werkstukken te presenteren. De werkstukken worden beoordeeld op ideevorming en uitvoering.	Praktische opdrachten	25	Nee	6	n.v.t	SE	A, B, C
SE-PO4	De kandidaat maakt een werkstuk met als thema Cultuur van de Romantiek en Realisme Dat moeten ruimtelijke of twee dimensionale werkstukken zijn. De leerling geeft, aan de hand van gemaakte schetsen een mondelinge uitleg over de manier waarop de werkstukken tot stand gekomen zijn. De leerling is in staat de werkstukken te presenteren. De werkstukken worden beoordeeld op ideevorming en uitvoering.	Praktische opdrachten	25	Nee	7	n.v.t	SE	A, B, C

Vak: Levensbeschouwing
Dit vak wordt niet aangeboden voor HVX.

LEV

schooljaren
4-havo 2026-2027
5-havo 2027-2028

Inleiding Levensbeschouwing heeft geen schoolexamen maar dient Voldoende of Goed te zijn afgesloten om deel te mogen nemen aan het CE. Wereldreligies en levensbeschouwelijke onderwerpen zijn het uitgangspunt van de lessen. Om een voldoende te behalen voor levensbeschouwing moeten de leerlingen in het examenjaar op de gemaakte toetsen gemiddeld een 5,5 of hoger scoren. Het gemiddelde van alle behaalde cijfers wordt omgezet naar een Onvoldoende, Voldoende of Goed waarbij:
 O = 0 - 5,4
 V = 5,5 - 7,4
 G = 7,5 - 10

Wat draagt het vak levensbeschouwing bij aan het leren en leven van leerlingen?
 Bij het vak levensbeschouwing leren de leerlingen aan de hand van verschillende levensbeschouwingen een eigen levensvisie te ontwikkelen. Leren respect te hebben voor andere opvattingen of zienswijze en te begrijpen waarop die opvattingen zijn gebaseerd. Ze leren daarbij een kritische houding om beargumenteerd het met bepaalde opvattingen wel of niet eens te zijn.
 Door levensbeschouwelijke vragen te stellen leren de leerlingen na te denken en vragen te stellen over de betekenis en zin van het leven. Dit gaat zowel om hun eigen leven als dat van anderen. Aan de hand van actuele gebeurtenissen worden leerlingen uitgedaagd om na te denken over goed en kwaad en hoe zij zichzelf hier-toe verhouden. Tijdens de lessen maken we gebruik van: actualiteiten van (sociale) media, films, documentaires, religieuze voorwerpen, artikelen, lesboeken of zelfontwikkeld materiaal. Ook een heilig boek, een excursie of een viering kan bijdragen aan een ontwikkeling van kennis, inlevingsvermogen en visie.

De manier van toetsen is divers.
 Kennis en ontwikkeling wordt getoetst via so's, presentaties, portfolio's en verslagen.
 Bij de voorbereiding van een kerst- en paasviering, wordt er ook wel getekend of gebruik gemaakt van digitale verwerkingsvorm (zoals powerpoint of het maken van een filmpje).
 De leerlingen van het eindexamenjaar helpen mee bij de organisatie van de paasviering.
 Afhankelijk van het niveau en het aantal leerjaren dat een leerling levensbeschouwingles volgt, gaan we diepere in op de lesstof en de diverse religies.

Een zelf ontwikkelde methode bevat teksten en PowerPoint en filmpjes.
 Wat is interpretatie? Waarom is interpretatie belangrijk in levensbeschouwing, heilige boeken en het begrijpen van levensbeschouwingen?
 Muziek, Wat is de levensbeschouwelijke boodschap van songteksten? Welke levenswijsheden kunnen muziketeksten bevatten en wat is de verbinding met de actualiteit?

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
TTS-PO1	thema: interpretatie	Praktische opdracht	30	ja	5	n.v.t	Schooleigen	n.v.t.
TTS-PO2	thema: muziek	Praktische opdracht	30	ja	6	n.v.t	Schooleigen	n.v.t.
TTS-PO3	Vieringen: kerst: lessenserie en pasen: voorbereiding en organisatie van de paasviering	Praktische opdracht	40	nee	7	n.v.t	Schooleigen	n.v.t.
			100					

Inleiding Het examen bestaat alleen uit een Schoolexamen (SE).

Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

Domein A Vaardigheden

Domein B Bewegen

Domein C Bewegen en regelen

Domein D Bewegen en gezondheid

Domein E Bewegen en samenleving.

Het vak LO telt mee voor het examen havo.

Dat wil zeggen dat alle resultaten van de praktische opdrachten die je in het eindexamenjaar behaalt tijdens de lessen LO, sportoriëntatie, sportdagen of afsluitmomenten, meetellen in de eindbeoordeling.

Wanneer je aan onderstaande voorwaarden voldoet, dan zal de eindbeoordeling met een voldoende of goed worden beoordeeld.

1. Actieve deelname
2. Werkhouding
3. Omgang met klasgenoten en docent
4. Houden aan afspraken

Beoordeling:

Op de website van het HVC vindt je een uitgebreide toelichting over de beoordeling middels een RUBRIC voor het vak LO.

Het gemiddelde van al de behaalde cijfers wordt uiteindelijk omgezet in een letter.

Hierbij is:

O = 5,4 of minder

V = 5,5-7,4

G = 7,5 of meer

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Slag en loopspelen, vast onderdeel: softbal.	Praktische opdracht	25	nee	5-6	n.v.t	SE	A, B
SE-2	Doelspelen binnen/buiten. Keuze uit de doelspelen: Hockey, voetbal, american football, handbal, basketbal, hakobal	Praktische opdracht	25	nee	5-6	n.v.t	SE	A, B, C
SE-3	Terugslag spelen. Keuze uit: Volleybal, short tennis, badminton	Praktische opdracht	25	nee	5-6	n.v.t	SE	A, B, C
SE-4	Keuze momenten: Verplicht onderdeel crossfit, verder keuze uit: turnen, atletiek, zelfverdediging en bewegen op muziek	Praktische opdracht	25	nee	7	n.v.t	SE	A, B, D, E
			100					

Inleiding Elke leerling moet zich in de Tweede Fase actief oriënteren op de vervolgopleiding die hij na het behalen van zijn diploma gaat volgen in het hoger beroepsonderwijs, eventueel in het middelbaar beroepsonderwijs. De leerling zowel als zijn ouders kunnen altijd een beroep doen op het decanaat, als zij advies willen bij het bepalen van de studiekeuze. Het initiatief daartoe gaat van hen uit.

Als voorbereiding op zijn studiekeuze behandelt de mentor met hem in de vierde en vijfde klas - in de loop van het schooljaar en in het mentoruur - een digitale lesmethode. In leerjaar 4 en 5 is de methode Qompas studiekeuze- een digitale lesmethode waarvoor aan het begin van leerjaar 4 een account wordt aangemaakt. De methode geeft aan wanneer de leerling een bepaalde opdracht moet maken en af moet hebben. Als dat niet zo is, volgt de leerling de aanwijzingen van de mentor / de decaan.

In het proces van studiekeuze heeft de leerling de volgende verplichtingen:

1. In klas 4 bezoekt hij de SKIA voorlichtingsavond(en), of een andere, door het decanaat aan te wijzen voorlichtingsbijeenkomst. Hiervan moet verslag gedaan worden. Dit verslag wordt opgenomen in het portfolio van de lesmethode Qompas.
2. In klas 4 rondt de leerling het stappenplan voor 4 havo in Qompas af. Aan het eind van elke periode moet de voortgang in het stappenplan naar behoren (NB) zijn.
3. In klas 4 bezoekt de leerling minimaal één opendag, meeloopdag of proefstudeerdag. Van deze dag doet hij verslag. Dit verslag wordt opgenomen in het portfolio van Qompas.
4. In klas 4 neemt de leerling deel aan door de school georganiseerde LOB activiteiten en doet hiervan verslag. Dit verslag wordt opgenomen in het portfolio in Qompas.
5. In klas 5 bezoekt de leerling minimaal één opendag, meeloopdag of proefstudeerdag. Van deze dag doet hij verslag. Dit verslag wordt opgenomen in het portfolio van Qompas.
6. In klas 5 neemt de leerling deel aan door school georganiseerde LOB activiteiten en doet hiervan verslag. Dit verslag wordt opgenomen in het portfolio in Qompas.
7. In klas 5 rondt de leerling het stappenplan voor 5 havo in Qompas af. Aan het eind van elke periode moet de voortgang naar behoren zijn.
8. In klas 5 meldt hij zich zelf vóór 1 mei voor zijn vervolgopleiding aan bij Studielink en regelt hij zelf zijn eventuele studiefinanciering. Voor opleidingen met een decentrale selectie of aanvullende eisen is de aanmeldingsdatum vóór 15 januari.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-HD1	Het stappenplan voor 4 havo	handelingsdeel	nb/nnb	nee	1 t/m 4	n.v.t.	Schooleigen	n.v.t.
SE-HD2	bezoek SKIA	handelingsdeel	nb/nnb	nee	1	n.v.t.	Schooleigen	n.v.t.
SE-HD3	bezoek open dag	handelingsdeel	nb/nnb	nee	1 t/m 4	n.v.t.	Schooleigen	n.v.t.
SE-HD4	deelname door school georganiseerde activiteiten	handelingsdeel	nb/nnb	nee	1 t/m 4	n.v.t.	Schooleigen	n.v.t.
SE-HD5	het stappenplan voor 5 havo	handelingsdeel	nb/nnb	nee	5 t/m 7	n.v.t.	Schooleigen	n.v.t.
SE-HD6	bezoek open dag	handelingsdeel	nb/nnb	nee	5 t/m 7	n.v.t.	Schooleigen	n.v.t.
SE-HD7	deelname door school georganiseerde activiteiten	handelingsdeel	nb/nnb	nee	5 t/m 7	n.v.t.	Schooleigen	n.v.t.

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Het eindexamen bestaat alleen uit het schoolexamen (SE).
 Het vak wordt afgesloten in 4 havo.

Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

Domein A Vaardigheden
 Domein B Rechtsstaat
 Domein C Parlementaire democratie
 Domein D Verzorgingsstaat
 Domein E Pluriforme samenleving

Het schoolexamen (SE) bestaat uit:

4 schriftelijke toetsen
 4 praktische opdrachten

- * Bij toetsen is een woordenboek Nederlands toegestaan.
- * Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.
- * Bij dit vak is er de mogelijkheid van een herkansing volgens het examenreglement.
- * Bij het te laat inleveren van een praktische opdracht gelden de regels zoals benoemd in het examenreglement.
- * Doublanten in 4-havo kunnen het vak afsluiten mits ze minimaal een 5,5 hebben én de afdelingsleider hiermee akkoord is.
- * Het eindcijfer maatschappijleer is onderdeel van het combinatiecijfer.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Wat is maatschappijleer + Verzorgingsstaat	Schriftelijke toets	20	ja	1	50	SE	A, D
SE-2	PO1: nieuws en actualiteit verslag over nieuws, brongebruik en AI	Praktische opdracht	5	nee	1	n.v.t.	SE	A
SE-3	Rechtsstaat	Schriftelijke toets	20	ja	2	50	SE	B
SE-4	PO2: strafrecht verslag en pitch over een bestaande Nederlandse strafrechtszaak	Praktische opdracht	5	nee	2	n.v.t.	SE	A, B
SE-5	Parlementaire democratie	Schriftelijke toets	20	ja	3	50	SE	C
SE-6	PO3: Actualiteitenpresentatie leerling presenteert over een actualiteit aan de hand van nieuwsbronnen.	Praktische opdracht	5	nee	3	n.v.t.	SE	A, B, C, D, E
SE-7	Pluriforme samenleving	Schriftelijke toets	20	ja	4	50	SE	E
SE-8	PO4: Debat leerlingen voeren in groepjes een debat over een maatschappelijk onderwerp.	Praktische opdracht	5	nee	4	n.v.t.	SE	A, B, C, D, E
			100					

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.
Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

Domein A Vaardigheden
Domein B Vorming (binnen een specifieke context)
Domein C Verhouding (binnen een specifieke context)
Domein D Binding (binnen een specifieke context)
Domein E Verandering (binnen een specifieke context)
Domein F Analyse van een sociale actualiteit
Domein G Analyse van een politieke actualiteit (binnen een specifieke context)

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op de (sub)domeinen B, C, D, E1 en E2, in combinatie met domein A.
Het College voor Toetsing en Examens stelt het aantal en de tijdsduur van de zittingen van het centraal examen vast.
Het College voor Toetsing en Examens maakt indien nodig een specificatie bekend van de examenstof van het centraal examen.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op subdomeinen E3 en E4 en, naar keuze van het bevoegd gezag, domein F of G, in combinatie met domein A en:
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: ook een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Het schoolexamen (SE) bestaat uit:
6 schriftelijke toetsen
1 praktische opdracht

zie ook:

<https://www.examenblad.nl/system/files/exam-document/2025-08/syllabus-maatschappijwetenschappen-havo-2027-versie-2.pdf>

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	* De samenleving en het individu * De samenleving en bindingen	Schriftelijke toets	5	ja	2	100	SE	B, C, D, E
SE-2	* De samenleving en verschillen * Politiek in theorie	Schriftelijke toets	5	ja	3	100	SE	A, B, C, D
SE-3	Analyse van een sociale actualiteit Onderzoeksvaardigheden	Praktische opdracht	5	nee	4	n.v.t	SE	A, F, G
SE-4	* De samenleving en het individu * De samenleving en bindingen * De samenleving en verschillen * Politiek in theorie * Onderzoeksvaardigheden	Schriftelijke toets	15	nee	4	100	SE	A, B, C, D, E
SE-5	* Politiek in praktijk * Vormingsvraagstuk: Samenlevingsvormen * Onderzoeksvaardigheden	Schriftelijke toets	20	ja	5	100	SE	A, B, C, D, E
SE-6	* Verhoudingsvraagstuk: Maatschappelijke verschillen * Bindingsvraagstuk: Veiligheid * Onderzoeksvaardigheden	Schriftelijke toets	20	ja	6	100	SE	A, B, C, D, E
SE-7	Alle hoofdstukken (alle examenstof)	Schriftelijke toets	30	ja	7	150	SE	A,B,C,D,E
			100					

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Het Schoolexamen bestaat uit:

4 schriftelijke toetsen
 2 praktische opdrachten.

De toetsstof is cumulatief.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Ontwerp en materialen	Praktische opdracht	10	nee	2-3	10 SBU	SE	A,I3
SE-2	Twee van de onderwerpen: technische automatisering, optica, menselijk lichaam en aarde & klimaat.	Schriftelijke toets	10	nee	4	100	SE	Twee van: B3, E2, F, G2
SE-3	Informatieoverdracht en materialen	Schriftelijke toets	20	ja	5	50	SE + CE	A, B1, D1, D2
SE-4	Vakinhoudelijke verdiepend onderzoek met onderwerp naar eigen keuze ter goedkeuring van de docent.	Praktische opdracht	10	nee	5-6	10 SBU	SE	A, I1, I2
SE-5	Kracht, beweging en energie	Schriftelijke toets	25	ja	6	100	SE + CE	A,C1, C2
SE-6	Zonnestelsel en heelal, gebruik van elektriciteit, straling en gezondheid en informatieoverdracht	Schriftelijke toets	25	ja	7	100	SE + CE	A,B1, B2, E1, G1
			100					

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Bij het SE legt de leerling voor de onderdelen mondelinge taalvaardigheid, schrijfvaardigheid, leesvaardigheid, argumenteren en literatuur toetsen af.

Het Schoolexamen bestaat uit:

4 schriftelijke toetsen (SE-1, 3, 4 en 5)
het lezen van in totaal acht boeken: algemeen erkende literaire werken van Nederlandstalige auteurs
1 mondelinge toets (SE-2) mondelinge taalvaardigheid.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Schrijfvaardigheid: recensie literaire werken	Schriftelijke toets	25	nee	4	100	SE + CE	C, D + E
SE-2	Mondelinge taalvaardigheid: debat (in groepjes van 8 lln. in één klokuur) Debat op basis van een vooraf ingeleverd en goedgekeurd dossier (ingangseis).	Mondelinge toets	25	ja	5	60	SE + CE	B + D
SE-3	Schrijfvaardigheid en materiaalverzameling. Betoog op basis van een vooraf ingeleverd en goedgekeurd dossier (ingangseis).	Schriftelijke toets	25	ja	6	150	SE + CE	C + D
SE-4	Literatuurgeschiedenis	Schriftelijke toets	25	ja	7	100	SE + CE	A + E
			100					

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Het Schoolexamen bestaat uit:

6 Modules elk met eigen eisen

1 Eindopdracht

Dit wordt getoetst via:

5 schriftelijke toetsen

7 praktische opdrachten

Verder moeten de logboekregistraties en dossiers in alle modules als naar behoren beoordeeld zijn.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1a	Forensisch onderzoek Dossier	Praktische opdracht	5	nee	1 - 2	n.v.t	SE	A,B, E
SE-1b	Forensisch onderzoek Schriftelijke toets	Schriftelijke toets	5	nee	1 - 2	50	SE	A,B, E
SE-2	Rijden onder invloed Presentatie	Praktische opdracht	10	nee	2 - 3	50	SE	A,B,D,E
SE-3a	Ruimte voor de rivier Presentatie	Praktische opdracht	5	nee	3 - 4	n.v.t	SE	A,B,C,D
SE-3b	Ruimte voor de rivier Schriftelijke toets	Schriftelijke toets	5	nee	3 - 4	50	SE	A,B,C,D
SE-4a	Aërosolen en vuile lucht Presentatie	Praktische opdracht	5	nee	4	n.v.t	SE	A,B,C,E
SE-4b	Aërosolen en vuile lucht Schriftelijke toets	Schriftelijke toets	5	nee	4	50	SE	A,B,C,E
SE-5a	Dynamische modellen Schriftelijke toets	Schriftelijke toets	6	nee	5 - 6	50	SE	A,B,C,D
SE-5b	Dynamische modellen Praktische opdracht I (maken van een model en een kort verslag)	Praktische opdracht	7	nee	5 - 6	n.v.t	SE	A,B,C,D
SE-5c	Dynamische modellen Praktische opdracht II (maken van een model en een kort verslag)	Praktische opdracht	7	nee	5 - 6	n.v.t	SE	A,B,C,D
SE-6	Overleven in het International Space Station Schriftelijke toets	Schriftelijke toets	20	nee	6 - 7	50	SE	A,B,D,E
SE-7	Eindopdracht Schriftelijk verslag en mondelinge presentatie van een zelfuitgevoerd veld- of experimenteel onderzoek of van een ontwerp	Praktische opdracht	20	nee	7	n.v.t	SE	A
			100					

Inleiding

1. Tot het PTA HAVO behoort ook het maken van een Profielwerkstuk (PWS). Dit is een werkstuk waarin op geïntegreerde wijze kennis, inzicht en vaardigheden aan de orde komen. Het onderwerp van het PWS moet betrekking hebben op één van de examenvakken.
2. Het Profielwerkstuk moet in het laatste schooljaar worden ingeleverd. Een leerling moet ten minste 80 SBU aan dit werkstuk besteden. Het PWS maakt onderdeel uit van het combinatiecijfer (maatschappijleer, culturele en kunstzinnige vorming en het profielwerkstuk). De weging is 33,3%. De titel van het werkstuk wordt op de examencijferlijst vermeld.
3. Het PWS wordt gemaakt in groepjes van twee of drie leerlingen.
4. Tweede helft van het schooljaar krijgen de leerlingen van 4-HAVO informatie over het PWS. De leerlingen vormen groepjes van twee of drie leerlingen. In gezamenlijk overleg wordt het voorlopige onderwerp en het bijbehorende profielvak vastgesteld. De leerlingen doen er verstandig aan reeds in dit stadium advies aan de docenten te vragen.
5. Na ontvangst van deze opgave wordt een verdeling over de beschikbare docenten gemaakt. Hierna krijgen de leerlingen te horen welke docent hun PWS zal begeleiden. Ook ontvangt elke leerling van 4-HAVO de Handleiding Profielwerkstuk. In overleg met deze docent stellen de leerlingen het definitieve onderwerp vast.
6. Na de toewijzing van een begeleider moet elk groepje contact zoeken met de begeleidende docent. De docent zal vragen naar het (voorlopige) stappenplan. Ook zal gevraagd worden naar het Logboek dat elk groepslid persoonlijk moet bijhouden.
7. In de eerste maanden in 5-HAVO moet veel energie in het PWS worden gestoken. Van de leerlingen wordt verwacht dat zij zelf regelmatig contact met hun begeleider zoeken. Niet alleen het eindresultaat, maar ook het proces dat leidt tot dit eindresultaat speelt een belangrijke rol bij de beoordeling van het PWS.
8. Eind december van het laatste leerjaar (5-HAVO) moet het PWS bij de begeleidende docent worden ingeleverd. Indien het cijfer van het werkstuk lager is dan een 4, moet de leerling het PWS of delen daarvan overdoen. Bij een cijfer lager dan vier kan een leerling niet zijn diploma halen. De presentatie van het PWS is in februari.
9. Voor het werkstuk kunnen 40 punten worden gehaald.
 Voor het eindgesprek met de begeleider 50 punten.
 De laatste 10 punten worden behaald met de PWS presentatie.
 Het cijfer wordt bepaald door de behaalde punten te delen door 10.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
Profielwerkstuk	De weging is 33,3% van het combinatiecijfer	Praktische opdracht	33,3	nee	3 t/m 6	80 uur	SE	---
			33,3					

Inleiding Het PTA bevat enkel afsluitende opdrachten die rekendoelen uit het referentie niveau 3F bevatten.

Het eindcijfer wordt vermeld op een bijlage bij de cijferlijst van het diploma en telt niet mee in de zak-/slaagregeling.

De toetsen worden afgenomen in leerjaar 4 (alleen voor de leerlingen zonder wiskunde in hun pakket).

Voor de herkansingen van de Rekentoets geldt dat deze niet meetellen voor het totaal aantal herkansingen, zoals in het examenreglement wordt genoemd.

De toets is onbeperkt herkansbaar.

Het streven is dat alle leerlingen de toets voldoende afronden.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Getallen, Verhoudingen, Meten & Meetkunde, Verbanden	Schriftelijke toets	100	ja	1	50	SE	Streefniveau 3F
			100					

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Het Schoolexamen bestaat uit:

3 schriftelijke toetsen
 1 praktisch opdracht (PSE)

De toetsstof is cumulatief, genoemde hoofdstukken hebben betrekking op "Chemie Overal" Havo, vijfde editie 2017

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Chemisch rekenen (2.3, 2.4, 2.5, 3.4, 4.4, 7.3)	Schriftelijke toets	10	nee	4	50	SE + CE	C2
SE-2	Bouw van stoffen, chemisch rekenen, zouten, evenwichten, zuren en basen (hoofdstukken 1 t/m 5, 6.5, 7, 8)	Schriftelijke toets	35	ja	6	100	SE + CE	A,B,C
SE-3 (PSE)	Zelfstandig onderzoek met schriftelijke beantwoording	Praktische opdracht	20	nee	6	120	SE	A,D
SE-4	Koolstofchemie, redox, energie, biochemie (hoofdstukken 6 (behalve 6.5), 9 t/m 13)	Schriftelijke toets	35	ja	7	100	SE + CE	A, B, C, D, E, F, G
			100					

Vak:

Spaanse taal en literatuur

Dit vak wordt alleen aangeboden voor HVX.

SPTL

schooljaren

4-x havo 2026-2027

5-x havo 2027-2028

Inleiding

Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

De bij (*1) genoemde boeken, teksten of gedichten worden gekozen vanaf een vooraf vastgestelde lijst met geschikte titels. Alleen na goedkeuring van de vakdocent kan van deze lijst worden afgeweken.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Je kunt n.a.v. teksten een brief schrijven in het Spaans op ERK A2+ met daarin je mening en/of argumenten geven over het onderwerp.	Schriftelijke Toets	25	ja	5	90	SE	K: 1, 2, 3, 7
SE-2	Je kunt een presentatie geven op ERK B1 niveau over een onderwerp gericht op Spanje (Bijvoorbeeld over actualiteit, cultuur, geschiedenis). Het onderwerp stel je vooraf vast met de docent.	Mondelinge toets	25	ja	6	15	SE	K: 1, 2, 3, 6
SE-3	Kijk/Luistertoets. Het moment van deze toets wordt door het cito gecommuniceerd en dit valt of binnen periode 6, of binnen periode 7.	Kijk- en luistertoets	25	nee	6 of 7	60	SE	K: 1, 2, 3, 5 V: 3
SE-4	Voortbouwend leesdossier (*1): gebaseerd op boeken, teksten en gedichten op ERK B1 niveau in het Spaans 2 boeken op ERK B1 niveau 2 teksten op ERK B1 niveau 2 gedichten op ERK B1 niveau. De vragen over deze werken zijn zowel in het Spaans als in het Nederlands en moeten, tenzij anders vermeld, in het Nederlands worden beantwoord.	Schriftelijke Toets	25	ja	7	15	SE	K: 1, 2, 3, 4 V: 1, 3

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Het Schoolexamen bestaat uit:

- 1 praktische opdracht van 100 minuten
- 1 schriftelijke toets van 50 minuten
- 3 schriftelijke toetsen van elk 100 minuten

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Statistiek met de computer	Praktische opdracht	10	nee	2	100	SE	A, E5
SE-2	Combinatoriek Veranderingen	Schriftelijke toets	10	nee	4	50	SE	B3, D
SE-3	Rekenen en groei Lineaire verbanden Exponentiële verbanden	Schriftelijke toets	20	ja	5	100	SE + CE	A, C
SE-4	Statistische cyclus Conclusies bij statistiek Statistiek gebruiken	Schriftelijke toets	30	ja	6	100	SE + CE	A, E
SE-5	Alle examenstof en aantekeningen die in de les zijn gemaakt gedurende deze SE periode.	Schriftelijke toets	30	ja	7	100	SE + CE	A, B, C en E
			100					

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Het Schoolexamen bestaat uit:
 3 schriftelijke toetsen van elk 100 minuten

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Werken met formules, Functies en vergelijkingen. Goniometrische functies en vergelijkingen	Schriftelijke toets	25	ja	5	100	SE + CE	B1, B2, D1, D2, D3, D4
SE-2	Meetkunde, lijnen en cirkels, exponenten en logaritmische functies, meetkundige berekeningen	Schriftelijke toets	35	ja	6	100	SE + CE	C1, B1, D3, D4, C2, B4
SE-3	Alle examenstof en aantekeningen die in de les zijn gemaakt gedurende deze SE periode.	Schriftelijke toets	40	ja	7	100	SE + CE	A, B1, B2, D1, D2, D3, D4, C1, B4, B3